

Forslag

til

Lov om prøveforberedende enkeltfagsundervisning for voksne.

Fremsat den 21. januar 1977 af *undervisningsministeren.*

§ 1. Enhver amtskommune skal oprette og drive kursus med undervisning for voksne til folkeskolens afgangsprøver og udvidede afgangsprøver i de fag, der er nævnt i folkeskolelovens § 12, stk. 3-5, og til prøver, der indgår eller kan indgå i højere forberedelseseksamen. To eller flere amtskommuner kan indrette undervisningen i fællesskab.

Stk. 2. Amtskommunen kan tilbyde undervisning til folkeskolens afgangsprøver i de fag, der er nævnt i folkeskolelovens § 12, stk. 6.

Stk. 3. Amtskommunen kan endvidere med undervisningsministerens godkendelse tilbyde enkeltfagsundervisning til andre statskontrollerede prøver.

Stk. 4. I Københavns og Frederiksberg kommuner varetages amtskommunens opgaver efter denne lov af kommunen.

§ 2. Amtskommunale kursus for voksne opføres på planen for amtskommunens skolevæsen og undervisningsvirksomhed m. v.

Stk. 2. På grundlag af planen udarbejder amtsrådet en årlig oversigt over undervisningstilbuddene samt en fortegnelse over den etablerede undervisning. Tilbudsoversigten og fortegnelsen indsendes til undervisningsministeriet.

Stk. 3. Amtsrådet sørger for, at befolkningen i amtsråds kredsen bliver orienteret om kursernes undervisningstilbud.

Stk. 4. Amtsrådet nedsætter et repræsentantskab, der skal rådgive amtsrådet om kursusvirksomheden og om formidling af oplysning om undervisningstilbuddene. Medlemmerne udpeges af amtsrådet efter indstilling fra kommunalbestyrelserne i de

største kommuner i amtsråds kredsen, organisationer og kredse, der i amtsråds kredsen driver fritidsundervisning for voksne, samt eventuelt andre organisationer eller institutioner, der har særlig interesse i kursusvirksomheden.

Stk. 5. Amtsrådet kan endvidere for hvert kursus nedsætte et repræsentantskab til at rådgive kursuslederen om forhold med hensyn til kursusvirksomheden og formidling af oplysning om undervisningstilbuddene, der er af særlig betydning for det pågældende kursus. Medlemmerne udpeges som nævnt i stk. 4.

Stk. 6. I Københavns og Frederiksberg kommuner udpeges tilsvarende repræsentantskaber som nævnt i stk. 4 og 5 af kommunalbestyrelsen efter indstilling fra organisationer og kredse, der i kommunen driver fritidsundervisning for voksne, samt eventuelt andre organisationer eller institutioner, der har særlig interesse i kursusvirksomheden.

§ 3. Undervisningen skal være tilrettelagt for voksne og stå åben for alle over 18 år. Unge under 18 år, der skønnes at kunne følge undervisningen, kan optages, hvis det ikke er muligt eller rimeligt at henvise dem til anden undervisning.

Stk. 2. Undervisningsministeren fastsætter regler om deltagerens kundskabsmæssige forudsætninger i de enkelte fag.

Stk. 3. Undervisningsministeren fastsætter regler om det mindste antal deltagere, der forpligter til oprettelse af undervisningshold, samt om det højeste antal deltagere på disse hold. Ministeren kan fastsætte regler om højeste timetal for den enkelte deltager.

§ 4. Undervisningsministeren fastsætter regler om undervisningens indhold, omfang og varighed i de enkelte fag og om tilsynet med undervisningen.

§ 5. Om kravene ved prøverne, om prøvernes afholdelse og om bedømmelsen og karaktergivningingen gælder de bestemmelser, der er fastsat for de i § 1 nævnte uddannelser.

Stk. 2. Undervisningsministeren fastsætter regler om betingelserne for deltagerens indstilling til prøverne og om udformningen af prøvebeviserne.

§ 6. Undervisningen skal gennemføres i egnede lokaler med fornødent udstyr.

Stk. 2. Kommunale og statslige lokaler samt lokaler tilhørende private undervisningsinstitutioner, hvis udgifter afholdes af det offentlige, skal stilles til rådighed for amtskommunen til brug ved undervisning efter denne lov, hvis amtskommunen ikke råder over egnede lokaler til virksomheden, og hvis benyttelsen er forenelig med lokalernes øvrige brug. Lokalerne skal stilles til rådighed gratis med lys, varme, rengøring, fornødent opsyn og bestående udstyr. Undervisningsministeren kan fastsætte regler om fremgangsmåden ved anvistning af lokalerne.

§ 7. Undervisningen forestås af en leder.

Stk. 2. Ved kursus med undervisning til højere forberedelseseksamen i enkelte fag tilforordnes en rektor til bistand for lederen, såfremt denne ikke opfylder betingelserne for at være rektor for et kursus til højere forberedelseseksamen. Hvervet som tilforordnet rektor oplås ledigt.

Stk. 3. For ansættelse og afskedigelse af ledere og lærere gælder reglerne i lov om styrelsen af kommunernes skolevæsen og af virksomhed efter lov om fritidsundervisning m. v. Forinden indstilling foretages for så vidt angår ansættelse af lærere ved kursus til højere forberedelseseksamen, indhentes en udtalelse fra undervisningsdirektøren for gymnasieskolerne og højere forberedelseseksamen om ansøgerens faglige kvalifikationer. Tilsvarende udtalelse indhentes før ansættelse af en tilforordnet rektor og en leder, såfremt denne skal være leder af både kursus til højere forberedelseseksamen og kursus i øvrigt.

Stk. 4. Stillinger som leder og lærer ved kursus samt det antal undervisningstimer, der bestrides af deltidsansatte lærere, opføres på planen for amtskommunens skolevæsen og undervisningsvirksomhed m. v. Tjenestemandsansatte ledere og lærere uden for Københavns kommune er omfattet af bestemmelserne i lov om tjenestemænd i staten, folkeskolen og folkekirken, og pension ydes efter de for sådanne tjenestemænd gældende regler. Undervisningsministeren fastsætter regler om ansættelsesvilkår for time-lønnede lærerkræfter ved kurser efter denne lov uden for Københavns kommune. Løn- og ansættelsesvilkår for personale ansat ved kurser med undervisning efter denne lov i Københavns kommune fastsættes efter reglerne i den vedtægt, der er udfærdiget for styrelsen af de kommunale anliggender i København.

Stk. 5. Fast ansatte lærere ved kurser efter denne lov kan overtage undervisning ved andre skoler og undervisningsinstitutioner, såfremt de opfylder betingelserne herfor, og lærere ved andre skoler og undervisningsinstitutioner kan overtage undervisning efter denne lov. Overtagelse af undervisning kan medregnes i lærernes pligtige undervisningstimer ved den skole eller undervisningsinstitution, henholdsvis kursus, hvor lærerne har deres faste stilling. De nærmere regler for en sådan ordning fastsættes ved aftale i henhold til § 45 i lov om tjenestemænd i staten, folkeskolen og folkekirken for lærere ansat uden for Københavns kommune, og for lærere, der er ansat efter overenskomst, efter aftale mellem finansministeren og den eller de øvrige parter, der har indgået overenskomsten.

§ 8. Amtskommunen afholder de med undervisningsvirksomheden forbundne udgifter.

Stk. 2. De fornødne læremidler skal stilles gratis til rådighed for deltagerne.

Stk. 3. Amtskommunen skal i det omfang, pladsforholdene tillader det, modtage deltagere med hjemsted i andre amtskommuner.

Stk. 4. Den amtskommune, som modtager en deltager til undervisning efter stk. 3, kan kræve godtgørelse for de hermed forbundne udgifter fra den amtskommune, hvor deltageren er hjemmehørende.

§ 9. Til uddannelse af ledere og lærere inden for enkeltfagsundervisning kan der ydes statstilskud efter regler, der fastsætter af undervisningsministeren.

Stk. 2. Undervisningsministeren kan oprette kursus til uddannelse af de i stk. 1 omhandlede ledere og lærere.

Stk. 3. Der kan ydes særlig støtte til ledere og lærere i tilfælde, hvor deltagelse i uddannelseskursus vil påføre dem særlige indtægts- tab eller særlige store udgifter.

§ 10. Ved hvert kursus skal der være et lærerråd og et elevråd. Elevrådet vælges af eleverne eller består af samtlige elever.

Stk. 2. De nærmere bestemmelser om elevrådets beføjelser fastsættes af undervisningsministeren, der endvidere fastsætter regler om lærerrådets medlemskreds og beføjelser.

§ 11. Undervisningsministeren kan i særlige tilfælde som en midlertidig ordning fravige lovens bestemmelser i det omfang, det anses for påkrævet for at fremme forsøgs- virksomhed inden for lovens område.

Stk. 2. Der kan ydes statstilskud til forsøg efter stk. 1.

§ 12. Loven træder i kraft den 1. august 1978.

§ 13. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland. Ved kongelig anordning kan loven bringes til anvendelse på Færøerne med de ændringer, som øernes særlige forhold til- siger.

Bemærkninger til lovforslaget.

A. Almindelige bemærkninger.

1. Lovforslagets baggrund og indhold.

Lovforslaget har til formål at samle alle uddannelses tilbud i enkelte fag for voksne svarende til den undervisning inden for folkeskolen og de efterfølgende uddannelser, der afsluttes med statskontrollerede prøver eller eksaminer.

I foråret 1972 henstillede Landssammenslutningen af Kursusstuderende til undervisningsministeren at afskaffe undervisningsafgifterne ved de private kurser. På denne baggrund nedsatte undervisningsministeren i februar 1973 et udvalg, som skulle kortlægge behovet for vederlagsfri kursusundervisning på folkeskolens og det alment gymnasiale niveau, samt — i det omfang kapaciteten ikke kunne dække behovet — fremsætte forslag til afhjælpning heraf. Undervisningsministeren gav i princippet tilslutning til, at der burde være et dækkende tilbud om vederlagsfri kursusundervisning på dette niveau, og man opnåede efter udvalgets nedsættelse bevillingsmyndighedernes tilslutning til at etablere en midlertidig ordning, hvorefter undervisningsafgiften ved de afgiftsbelagte private real-, studenter- og HF-kursus blev refunderet af staten. Ordningen fik første gang virkning for kursusåret 1973-74 og er senere blevet forlænget hvert år, senest med virkning for undervisningsåret 1976-77.

Udvalget, der bestod af repræsentanter for Foreningen af private og selvejende gymnasier, studenterkurser og HF-kurser, Foreningen af de private

realeksamenskurser, Kommunernes Landsforening, Amtsrådsforeningen i Danmark, Københavns kommune, Landssammenslutningen af Kursusstuderende samt undervisningsministeriet, afgav betænkning i juni 1975. Udvalget indstillede i sin betænkning, at det pålægges amtskommunerne at sørge for, at der bliver mulighed for vederlagsfri kursusundervisning til real-, studenter- og HF-eksamen, samt at udgifterne ved denne undervisning afholdes af amtskommunerne. Udvalget indstillede endvidere, at der udformes en særlig lovgivning herom, der tillige kom til at omfatte den prøveforberedende undervisning, som tilbydes voksne i henhold til lov om fritidsundervisning m. v.

Lovforslaget følger i princippet udvalgets indstilling, idet der dog er taget hensyn til de konsekvenser, som den nye folkeskolelov indebærer for de hidtidige realkursus og den hidtidige prøveforberedende undervisning for voksne til folkeskolens 9. og 10. classes statskontrollerede prøver i henhold til lov om fritidsundervisning m. v. Der vil herefter være etableret et offentligt tilbud om vederlagsfri undervisning for voksne til folkeskolens afgangsprøver og udvidede afgangsprøver i fagene dansk, regning/matematik, engelsk, tysk, fysik/kemi, latin og fransk, samt til prøver, der indgår eller kan indgå i højere forberedelseseksamen. I forbindelse hermed bortfalder de udgifter til indskrivningsgebyr og læremidler, der hidtil har påhvilet deltagerne ved forberedelseskursus i henhold til lov om fritidsundervisning m. v.

Den foreslåede forpligtelse for amtskommunerne til at oprette og drive disse kursus omfatter kun undervisning, hvor valget af undervisningsfag og tidspunktet for aflæggelse af prøver bestemmes af den enkelte deltager (enkeltfagsundervisning). Kursusundervisning, der i henhold til anden lovgivning skal gennemføres inden for et afgrænset tidsrum, og som afsluttes med et fastlagt antal prøver inden for bestemte terminer, er således ikke omfattet af forpligtelsen, men udvalgets forslag om indførelse af vederlagsfri undervisning ved private studenterkursus og 2-årige kursus til højere forberedelseksamen foreslås gennemført ved en ændring af lov om kommuners og amtskommuners bidrag til statslige og private skoler og kurser, jfr. det samtidig hermed forelagte forslag til lov om ændring af lov om kommuners og amtskommuners bidrag til statslige og private skoler og kurser, lov om fritidsundervisning m. v. og lov om styrelsen af kommunernes skolevæsen og af virksomhed efter lov om fritidsundervisning m. v.

Den væsentligste årsag til, at lovforslaget alene omfatter undervisning i enkelte fag, er imidlertid ønsket om i videts muligt omfang at kunne imødekomme den enkelte deltagers undervisningsbehov. Erfaringen har vist, at der er behov for tilrettelæg-

gelse af undervisning, som gør det muligt for den voksne deltager at sammensætte sin uddannelse af fag inden for flere af de undervisningsområder, der findes for børn og unge. En deltager kan f. eks. have behov for undervisning i et eller flere af folkeskolens fag og for samtidig at kunne følge undervisningen til højere forberedelseksamen i et andet eller andre. Enkeltfagsundervisningen henvender sig således delvis til andre grupper af befolkningen end dem, der ønsker at deltage i kursusundervisning med en bestemt tidsmæssig afgrænsning og et niveau, der for alle fag findes i samme skole- eller kursusform. En adskillelse af enkeltfagsundervisningen fra denne kursusundervisning vil kunne sikre denne del af den voksne befolkning et reelt uddannelsesstilbud. Dette sigte med lovforslaget udelukker på den anden side ikke, at voksne som hidtil vil kunne gå op til prøver i alle folkeskolens prøvfag inden for samme termin.

2. Lovforslagets økonomiske konsekvenser.

Lovforslaget indebærer en overførelse af opgaver og byrder fra kommunerne og staten til amtskommunerne. Umiddelbart indebærer lovforslaget derfor merudgifter for amtskommunerne og mindreudgifter for kommunerne og statens således:

	Umiddelbar økonomisk virkning på årsbasis for:		
	Kommuner	Amtkommuner og Københavns og Frederiksberg kommuner	Stat
	mill. kr.	mill. kr.	mill. kr.
Prøveforberedende enkeltfagsundervisning for voksne	÷ 68,3	+ 146,9	÷ 61,6
Skønnet aktivitetsnedgang på realkursus som følge af amtskommunernes tilbud om vederlagsfri enkeltfagsundervisning afsluttende med folkeskolens prøver. (Her anslået til 33 pct. på de private realkursus. Kommunale realkursus ophører.)	÷ 6,7		÷ 4,9

Ved beregningen er der taget udgangspunkt i statens forventede udgifter i finansåret 1977-78, prisniveau 1. april 1976.

I overensstemmelse med de hidtidige principper for opgave- og byrdeomlægninger forudsættes imidlertid de midler, som umiddelbart fremstår som besparelser for kommunerne og staten som følge af opgave- og byrdeomlægningen, kompenseret amtskommunerne via de generelle tilskud efter objektive udgiftsbehovskriterier.

Når kommunernes og statens mindreudgifter ikke

svarer til amtskommunernes merudgifter, hænger dette sammen med, at lovforslaget også indebærer en forbedring af de økonomiske vilkår for deltagerne. Deltagere i prøveforberedende undervisning for voksne afkræves i dag et indskrivningsgebyr, ligesom deltagerne selv betaler læremidler. Kommunerne yder dog i mange tilfælde tilskud til delvis dækning af disse udgifter. Efter forslaget skal også disse udgifter for deltagerne bortfalde. Udgiften hertil, der indgår i den for amtskommunen anførte udgift til drift af enkeltfagsundervisning for voksne, er anslået til 5,4 mill. kr. på årsbasis.

I tilslutning til lovforslagets gennemførelse ophører statens refusion af undervisningsafgift for elever ved private realkursus. De hermed forbundne mindredrigter kan anslås til 4,9 mill. kr. på årsbasis.

3. Lovforslagets administrative konsekvenser.

Ifølge lov om styrelsen af kommunernes skolevæsen og af virksomhed efter lov om fritidsundervisning m. v., jfr. lovbekendtgørelse nr. 462 af 3. september 1974, afgiver voksenundervisningsnævnet indstilling om godkendelse af forberedelseskursus for voksne til fritidskommissionen, der på grundlag heraf afgiver indstilling til kommunalbestyrelsen. Amtsrådet træffer derefter beslutning om godkendelse af et kursus.

Ved overførelsen af enkeltfagsundervisningen til amtsrådene vil den hidtidige behandling i voksenundervisningsnævn, fritidskommissioner og kommunalbestyrelser bortfalde, jfr. det samtidig hermed fremsatte forslag til lov om ændring af lov om kommuners og amtskommuners bidrag til statslige og private skoler og kurser, lov om fritidsundervisning m. v. og lov om styrelsen af kommunernes skolevæsen og af virksomhed efter lov om fritidsundervisning m. v.

Af de eksisterende forberedelseskurser styres ca. halvdelen som kommunale og fælleskommunale kurser, medens den overvejende del af de øvrige kurser drives med kommunal repræsentation i styrelserne. Den overvejende del af de løbende ledergodkendelser ophører senest den 1. august 1978, men enkelte udløber dog først pr. 1. august 1979. Det forudsættes, at lederne kan fortsætte deres virksomhed indtil udløbet af godkendelsesperioden. Bortset herfra forudsættes det i øvrigt, at de hidtidige kurser ophører med deres virksomhed pr. 1. august 1978. Det vil bero på nærmere aftale mellem amtsrådet og de for kurserne ansvarlige myndigheder eller styrelser, i hvilket omfang inventar, undervisningsmateriel m. v. overtages af amtskommunen.

B. Bemærkninger til de enkelte bestemmelser.

Til § 1.

Ved bestemmelsen i stk. 1 overtager amtskommunen den forpligtelse til at indrette undervisning for voksne med henblik på folkeskolens statskontrollerede prøver på 9. og 10. klassestrin, der består efter lov om fritidsundervisning m. v., og hvorefter undervisningen skal indrettes, når det fornødne antal deltagere har meldt sig til den. De nærmere regler herom er indeholdt i lovens §§ 49-51, jfr. kapitel IV i be-

kendtgørelse nr. 410 af 15. august 1975 om fritidsundervisning for voksne.

Gennemførelsen af den nye folkeskolelov bevirker, at det i fremtiden ikke vil være muligt at adskille undervisningen på de hidtidige realkursus fra den prøveforberedende undervisning for voksne svarende til folkeskolens 9. og 10. classes statskontrollerede prøver i henhold til lov om fritidsundervisning m. v. Denne undervisning har haft følgende omfang:

Skoleår	Realkursus, antal deltagere	Prøveforberedende undervisning, antal fagelever (= antal tilvalg)
1973-74	4.216	ca. 46.000
1974-75	3.840	ca. 46.000
1975-76	3.899	ca. 56.000
1976-77		ca. 60.000

Når forpligtelsen til at sørge for indretning af undervisning for voksne til folkeskolens prøver foreslås henlagt til amtskommunerne, skyldes det ønsket om, at undervisningen i videst muligt omfang ikke alene bliver tilbudt, men også gennemført, og at de givne ressourcer udnyttes bedst muligt. Disse forhold kan de fleste steder kun forventes tilgodeset, hvis undervisningen omfatter elever fra flere kommuner. Hertil kommer, at mange elever vil have behov for på samme tid at følge en undervisning, der forbereder til folkeskolens prøver i et eller flere fag og f. eks. højere forberedelseseksamen i et andet eller andre, jfr. det nedenfor anførte om amtskommunens forpligtelse til at sørge for undervisning til højere forberedelseseksamen. Undervisningen for disse elever bør derfor finde sted på grundlag af en samlet tilrettelæggelse.

Da realeksamen bortfalder med udgangen af skoleåret 1977-78, er der fremtidig ikke grundlag for opretholdelse af realkursus. Der er imidlertid ved forslag til ændring af lov om friskoler og private grundskoler m.v.) fremsat den 25. november 1976, søgt hjemmel for, at de eksisterende private realkursus kan indrette undervisning på grundlag af den nye ordning for folkeskolens ældste klassestrin. Forslaget indebærer, at staten fortsat afholder 85 pct. af udgifterne ved kursusvirksomheden. Den foran nævnte ordning, hvorefter staten refunderer undervisningsafgiften, vil derimod bortfalde.

Ifølge stk. 1 påhviler det amtskommunen at sørge for undervisning i de fag, der er nævnt i folkeskolelovens § 12, stk. 3-5, d.v.s. dansk, regning/matematik, engelsk, tysk, fysik/kemi, latin og fransk. Ved bestemmelsen i stk. 2 foreslås der endvidere

givet amtskommunen adgang, men ikke pligt til at sørge for undervisning i de fag, der er nævnt i lovens § 12, stk. 6, d.v.s. håndarbejde, sløjd, hjemkundskab og maskinskrivning. Når der ikke foreslås pålagt amtskommunen pligt til også at oprette undervisning i de sidstnævnte fag, skyldes det, at man antager, at der ikke for disse fags vedkommende er behov for prøveforberedende undervisning ved siden af den undervisning inden for de pågældende områder, der tilbydes voksne som almen undervisning efter loven om fritidsundervisning m. v.

Amtskommunen får endvidere pligt til at sørge for undervisning til prøver, der indgår eller kan indgå i højere forberedelseseksamen.

I efteråret 1970 iværksattes på forsøgsbasis undervisning i enkelte fag til højere forberedelseseksamen med hjemmel i § 109 i lov om fritidsundervisning m. v. Formålet med forsøget var at få kortlagt behovet for en sådan undervisning, og hvorledes denne i givet fald mest hensigtsmæssigt kunne tilrettelægges.

Forsøget har vist, at der er et betydeligt behov for denne undervisning, hvilket fremgår af følgende oversigt over deltagerantallet.

Skoleår	Deltagere, antal fagelever (= antal tilvalg)
1973-74	ca. 10.400
1974-75	ca. 14.700
1975-76	ca. 22.700
1976-77	ca. 25.000

Forsøget har været tilrettelagt på grundlag af retningslinier udsendt fra direktoratet for folkeskolen, folkeoplysning, seminarier m. v. i samarbejde med direktoratet for gymnasieskolerne og højere forberedelseseksamen, således at undervisningen i henseende til fagrække — med undtagelse af de eksamensfri fællesfag musik, formning og idræt — indhold, timetal for de enkelte fag, eksamenskrav m. v. i det hele har svaret til kravene ved de 2-årige HF-kursus. Det har endvidere været en generel forudsætning for godkendelse af en forsøgsundervisning, at de stedlige skolemyndigheder, d.v.s. kommunalbestyrelser, fritidskommissioner og voksenundervisningsnævn, har været indforstået med etableringen af undervisningen og i denne forbindelse erklæret sig villig til at afholde de med denne forbundne udgifter med refusion af 50 pct. fra staten.

Forsøgsordningen har vist, at et stadigt stigende antal voksne har ønsket at benytte sig af muligheden for at aflægge prøver i enkeltfag til højere for-

beredelseseksamen og eventuelt ad denne vej sammenstykke en fuldstændig højere forberedelseseksamen, og at der derfor bør etableres et permanent tilbud herom. Det uddannelsesmæssige efterslæb, der eksisterer for en del voksne, vil dermed i nogen grad kunne afhjælpes.

Stk. 3. Bestemmelsen åbner mulighed for, at der med undervisningsministerens godkendelse kan tilbydes voksne enkeltfagsundervisning til andre statskontrollerede prøver. Det foran nævnte uddannelsesmæssige efterslæb vil for mange voksne reelt kun kunne indhentes, hvis den prøveforberedende undervisning indrettes som enkeltfagsundervisning. En planlægning og tilrettelæggelse af sådan enkeltfagsundervisning for voksne sammen med undervisning efter stk. 1 og 2 vil indebære betydelige økonomiske og administrative fordele i områder, hvor sådanne uddannelsstilbud ikke allerede udbydes af bestående institutioner.

Da behovet for indretning af undervisning i henhold til stk. 3 vil være bestemmende for dennes omfang, er det ikke muligt konkret at angive, hvilke statskontrollerede prøver eller eksaminer der i givet fald vil blive tale om. Det skal dog nævnes, at det bør overvejes at indrette enkeltfagsundervisning til prøver, der indgår eller kan indgå i studentereksamen.

Det må forventes, at indførelse af undervisning i henhold til stk. 3 først vil ske, efter at denne har været oprettet på forsøgsbasis, jfr. lovforslagets § 11. Det forudsættes endvidere, at de berørte uddannelsesområder, institutioner, organisationer m.v. inddrages i overvejelserne forud for ordningens gennemførelse.

Stk. 4. Bestemmelsen skyldes, at Københavns og Frederiksberg kommuner ikke er omfattet af den amtskommunale inddeling.

Til § 2.

Stk. 1. Bestemmelsen erstatter § 50, nr. 4, i lov om fritidsundervisning m. v.

Prøveforberedende enkeltfagsundervisning for voksne vil ofte være tilrettelagt over flere år. Hvis det skal være muligt at gennemføre en sådan uddannelse, må det derfor i størst muligt omfang sikres, at undervisningen ikke alene tilbydes, men også gennemføres i tilstrækkeligt omfang. Undervisningen må derfor etableres på grundlag af en amtsplanlægning, således at tilbuddene kan baseres på det mest hensigtsmæssige befolkningsunderlag. En sådan planlægning er iværksat fra begyndelsen af skoleåret 1974-75 i henhold til ministeriets cirkulære af 11. oktober 1973 om retningslinier for oprettelse af for-

F. t. l. vedr. voksenundervisning.

redelseskurser i henhold til lov om fritidsundervisning m. v.

I henhold til skolestyrelseslovens § 40 træffer amtsrådet beslutning om oprettelse af skoler og andre undervisningsinstitutioner m. v. under amtskommunen, ligesom den skal udarbejde en plan for amtskommunens skolevæsen og undervisningsvirksomhed m. v. Planen skal indeholde oplysning om de enkelte skoler og institutioner og deres virksomhed samt om antallet af leder- og lærerstillinger og disses aflønning. Amtskommunale kurser for prøveforberedende enkeltfagsundervisning for voksne bør således også optages på denne plan, der efter bestemmelsen i skolestyrelsesloven skal forelægges undervisningsministeren til godkendelse.

Stk. 2. Tilbudsoversigten og fortegnelsen over den etablerede undervisning skal kunne danne grundlag for undervisningsministeriets vurdering af, om der er behov for ændring af rammerne for de undervisningstilbud, der skal fremsættes i henhold til § 1. Fortegnelserne skal også kunne anvendes til udarbejdelse af det statistiske materiale, som det påhviler undervisningsministeriet at tilvejebringe til brug for politiske beslutninger af økonomisk eller anden art inden for området.

Stk. 3. Den i stk. 2 nævnte tilbudsoversigt vil kunne danne grundlag for amtskommunens informationsopgaver. Det forudsættes, at den allerede indarbejdede og af amtskommunerne koordinerede informationsvirksomhed i form af udsendelse af amtsbrochure, fælles udformning af lokale brochurer, annoncering og informationsmøder bibeholdes, og at informationsopgaverne videreudvikles på dette grundlag.

Stk. 4. Med henblik på koordinering af den prøveforberedende enkeltfagsundervisning med fritidsundervisningen for voksne og anden enkeltfagsundervisning i amtsråds kredsen og for at sikre en koordinering af oplysningsarbejdet om disse undervisningstilbud foreslås det, at der nedsættes et repræsentantskab med henblik på rådgivning af amtsrådet om disse forhold. Repræsentantskabet bør bestå af repræsentanter for de største kommuner i amtsråds kredsen, organisationer og kredse, der amtsråds kredsen driver fritidsundervisning for voksne, samt eventuelt andre organisationer eller institutioner, der har særlig interesse i kursusvirksomheden. Som eksempel på de sidstnævnte kan nævnes arbejdsmarkedets organisationer, arbejdsformidlingen, det stedlige folkeuniversitetsudvalg samt lærer- og elevorganisationer. Repræsentanterne for lærerne bør udpeges blandt de fast ansatte lærere ved kurserne. Repræsentantskabet, der vil kunne udtale sig om alle forhold vedrørende planlægning og etable-

ring m. v. af kurserne, forudsættes nedsat efter forhandling med de pågældende kommuner, organisationer m. v., således at amtsrådet på grundlag heraf træffes nærmere bestemmelse om repræsentantskabets sammensætning og fremgangsmåden ved udpegningen af medlemmer, tidsrummet for de pågældendes beskikkelse m. v.

Stk. 5. Det foreslås endvidere, at amtsrådet får adgang til efter regler som nævnt i stk. 4 at nedsætte et repræsentantskab ved hvert kursus med henblik på rådgivning om forhold af særlig betydning for det pågældende kursus. Et sådant repræsentantskab vil kunne sikre en koordinering i den del af amtsråds kredsen, som undervisningstilbuddene ved det pågældende kursus i særlig grad tager sigte på.

Til § 3.

Stk. 1 og 2. Bestemmelsen i stk. 1 svarer til § 50, nr. 1, jfr. § 38, nr. 2, 1. pkt., i lov om fritidsundervisning m. v., samt § 34, stk. 2, i bekendtgørelse nr. 410 af 15. august 1975 om fritidsundervisning for voksne. Lovens § 49, stk. 1 indeholder hjemmel for undervisningsministeren til at fastsætte regler om deltagerens kundskabsmæssige forudsætninger i de enkelte fag.

Stk. 3. Ifølge § 51, stk. 1, nr. 2, jfr. § 49, stk. 2, i lov om fritidsundervisning m. v. skal et forberedelseskursus oprettes, hvis der til undervisningen har meldt sig mindst 12 elever, eller denne er påbegyndt med dette deltagerantal. Kurser, der etableres af samme initiativtager, kan dog oprettes, uanset om disse betingelser er opfyldt, såfremt undervisningen er påbegyndt med mindt 15 deltagere i gennemsnit. Formålet med disse bestemmelser er at sikre på den ene side, at der oprettes undervisning, såfremt et vist antal personer står bag ønsket herom, og på den anden side at udgifterne herved ligger inden for rimelige rammer. Der er derimod ikke ved alle kursusformer fastsat bestemmelser om et højeste antal deltagere i undervisningen. Sådanne bestemmelser bør kunne fastsættes for at sikre, at betingelserne for gennemførelse af en tilfredsstillende undervisning i denne henseende opfyldes.

Bestemmelsen i stk. 3 tager sigte på, at undervisningsvilkårene så vidt muligt bliver de samme over hele landet i denne henseende, og at forpligtelsen til at indrette undervisning på den anden side kun indtræder, når der er et rimeligt økonomisk grundlag herfor. De nærmere regler om deltagerantal forudsættes fastlagt efter forhandling med de berørte organisationer m. v., bl. a. Amtsrådsforeningen i Danmark.

Bestemmelsen om et højeste timetal for den enkelte deltager har til formål at sikre, at den i lovfors-

slaget omhandlede undervisning primært forbeholdes den del af befolkningen, der ikke har mulighed for at opnå den pågældende uddannelse vederlagsfrit på anden måde, f. eks. ved optagelse på et 2-årigt kursus til højere forberedelseseksamen.

Til §§ 4 og 5.

Bestemmelserne erstatter delvis § 49, § 50, nr. 1-2, samt § 51, stk. 1, nr. 1-2 og stk. 2 i lov om fritidsundervisning m. v. Ifølge § 49, stk. 1, fastsætter undervisningsministeren regler om undervisning, der tilbydes ved et forberedelseskursus, og undervisningen skal ifølge § 50, nr. 2, være tilrettelagt i overensstemmelse med de planer, der er fastsat for de pågældende fag og prøver. Ministeriet har i overensstemmelse hermed fastlagt nærmere retningslinier om de forhold, der er omhandlet i forslaget § 4 og § 5.

Disse retningslinier fastsætter de bestemmelser vedrørende undervisningens indhold og omfang, deltageres forudsætninger, prøverne m. v., der gælder dels for etablering af prøveforberedende undervisning for voksne afsluttende med folkeskolens prøver, dels for forsøgsundervisning i enkelte fag til højere forberedelseseksamen.

Disse bestemmelser vil blive opretholdt i de regler, der skal udstedes i medfør af § 4 og § 5.

Det vil i denne forbindelse blive tilstræbt, at der ved fastlæggelsen af prøveformer og udarbejdelsen af prøveopgaver i overensstemmelse med de faglige krav ved folkeskolens afsluttende prøver tages hensyn til, at prøverne også skal anvendes i forbindelse med enkeltfagsundervisning for voksne.

Lovforslaget indeholder ikke bestemmelser om specialundervisning for deltagere i prøveforberedende enkeltfagsundervisning for voksne, idet eventuelt fornøden specialundervisning fortsat vil blive givet efter de almindelige regler om specialundervisning for voksne.

Tilsynet med undervisningen på forberedelseskursus til statskontrollerede prøver på 9. og 10. klassetrin varetages i henhold til skolestyrelseslovens § 8, stk. 2, af fritidskommissionen i forbindelse med voksenundervisningsnævnet, mens tilsynet med forsøgsundervisningen til højere forberedelseseksamen i enkeltfag varetages af direktoratet for gymnasieskolerne og højere forberedelseseksamen i samarbejde med direktoratet for folkeskolen, folkeoplysning, seminarier m. v.

Det må forventes, at tilsynet med undervisning på folkeskoleniveau i henhold til forslaget § 1 henlægges til amtsrådet, mens tilsynet med undervisning til højere forberedelseseksamen fortsat vil blive varetaget af undervisningsministeriet. Endelig vil

tilsyn med undervisning i henhold til § 1, stk. 3, blive varetaget af den tilsynsmyndighed, hvorunder den pågældende undervisning henhører. Ved bemyndigelsesbestemmelsen i § 4 vil der således kunne forventes visse afvigelser fra den i skolestyrelseslovens § 40, stk. 4, omhandlede ordning, hvorefter tilsynet med amtskommunens skole- og undervisningsvæsen varetages af undervisningsministeren. Ved bestemmelsen bliver der endvidere mulighed for at ændre en fastsat tilsynsordning, hvis erfaringerne giver grundlag herfor.

Til § 6.

Stk. 1. Bestemmelsen erstatter § 50, nr. 1, jfr. § 38, nr. 7, i lov om fritidsundervisning m. v.

Stk. 2. Efter § 62, stk. 2-4 i lov om fritidsundervisning m. v. er kommunen forpligtet til at anvise kommunale og statslige lokaler samt private lokaler, hvortil der er ydet statslån eller tilskud, til fritidsundervisning for voksne, herunder undervisning på forberedelseskursus. Stat og kommune afholder hver for sig udgifterne til fornødent inventar og undervisningsmateriel, og for så vidt angår statslige lokaler, afholder kommunen udgifterne til lys, varme, rengøring samt fornøden skolebetjentbistand. Private lokaler skal med fornødent inventar og undervisningsmateriel stilles til rådighed, mod en efter amtsrådets skøn rimelig leje, der afholdes af kommunen.

Henlæggelsen af den prøveforberedende enkeltfagsundervisning til amtsrådene betyder, at disse får pligt til at fremskaffe de fornødne lokaler. Der vil imidlertid fortsat være behov for kommunale og statslige lokaler som forudsætning for, at undervisningen kan oprettes. Derimod har private lokaler kun i meget begrænset omfang været inddraget under lokaleanvisningen, og det foreslås derfor, at anvisningsforpligtelsen i fremtiden kun kommer til at omfatte lokaler ved private undervisningsinstitutioner, hvis udgifter afholdes af det offentlige. Dette skal ses i sammenhæng med, at kommuner, amtskommuner, stat og de i stk. 2 nævnte undervisningsinstitutioner hver for sig skal afholde udgifterne ved brugen af lokaler. Denne ændring medfører ingen forøgelse af de samlede offentlige udgifter, men afskaffer en del afregninger af ringe betydning mellem offentlige myndigheder.

Det forudsættes, at lokalerne stilles til rådighed med de fornødne faciliteter, f. eks. lærerværelse og opholdsmuligheder for deltagerne.

Til § 7.

Stk. 1. Lederen skal have de nødvendige kvalifikationer, og der må ved bedømmelse af disse lægges vægt på den pågældendes pædagogiske og admini-

strative uddannelse og erfaring inden for voksenundervisningsområdet.

Stk. 2. På baggrund af de erfaringer, der er indhentet i den periode, hvor der med hjemmel i fritidsundervisningslovens forsøgsbestemmelse er gjort forsøg med HF-undervisningen i enkeltfag, er det nødvendigt ved kursus, hvor der meddeles undervisning til højere forberedelseseksamen i enkelte fag, at tilforordne en rektor fra et 2-årigt HF-kursus til at varetage de særlige beføjelser, som er henlagt til rektor, såfremt lederen ikke selv opfylder betingelserne.

Tilforordnet rektor skal således varetage opgaver i forbindelse med optagelse af elever og herunder sikre, at eleverne har de nødvendige forkundskaber. Han skal afgive indstilling om ansøgerens kvalifikationer i forbindelse med besættelse af lærerstilling, varetage tilrettelæggelse af eksamen og elevernes indstilling til denne samt udstedelse af eksamensbeviser, afgive indstilling om tilrettelæggelse af undervisningen, drage omsorg for anskaffelse af egnet undervisningsmateriel m. v.

Hvervet som tilforordnet rektor bør oplås ledigt som andre offentlige hverv. Det forudsættes, at en tilforordnet rektor kun kan tilforordnes til et kursus. Ved kursus, hvor lederen opfylder de kvalifikationskrav, som stilles til rektorer ved 2-årige HF-kursus, tilforordnes ingen rektor. Det er ikke hensigten, at der skal oprettes særskilte rektorstillinger ved disse kurser, idet man forudsætter, at undervisningen til højere forberedelseseksamen gives som et af den samlede kursusinstitutioners undervisningstilbud, og at kursister, som ønsker det, kan følge denne undervisning på det samme kursus, hvor de — som det er tilfældet i øjeblikket — kan have fulgt anden prøveforberedende undervisning. De tilforordnede rektorer forudsættes som hidtil aflønnet med et honorar.

Stk. 3. Undervisningsdirektøren for gymnasieskolerne og HF foreslås tillagt beføjelse til at afgive en udtalelse om de faglige kvalifikationer hos de ansøgere, der søger ansættelse ved kursus til højere forberedelseseksamen som ledere, tilforordnede rektorer og lærere. Dette forslag er i overensstemmelse med den ordning, der gælder for ansøgere til lærerstilling ved de amtskommunale gymnasieskoler og de til disse knyttede HF-kurser. Da de gældende bestemmelser ikke omhandler kursus som de her foreslåede, finder man det rigtigst, at det direkte fremgår af loven, at undervisningsdirektøren også skal udtale sig om disse ansøgere. På de kurser, der er oprettet under forsøgsordningen, er ansat et antal lærere, som er ansat ved HF-undervisningen, uanset

at de ikke har en uddannelse, som kan danne grundlag for ansættelse i gymnasieskolen og den til denne knyttede HF-undervisning eller den HF-undervisning, der gives på lærerseminarierne. De pågældende blev ansat under den tidligere mangel på cand.mag.'er, og har i en årrække tilfredsstillende bestridt undervisningen ved enkeltfagskursernes HF-undervisning. Det forudsættes, at de fuldtidsbeskæftigede af disse lærere fortsat vil kunne opnå beskæftigelse ved disse kurser. Det forudsættes, at lærerne ved den øvrige prøveforberedende undervisning ved disse kurser har de fornødne forudsætninger for at kunne undervise i de fag, hvori de er ansat, men ikke at de har en formaliseret uddannelse.

Stk. 4. Som nævnt i forslaget § 2, stk. 1, opføres kurserne på planen for amtskommunernes skole- og undervisningsvirksomhed. Stillingerne ved kurserne — både faste stillinger og timelønnede stillinger — skal opføres på planen. Bestemmelsen muliggør oprettelsen af faste stillinger, og der lægges vægt på, at der på denne måde tilvejebringes faste lærerstilling ved disse kurser.

Stillingerne er med hensyn til reglerne om aflønning, ansættelse m. v. undergivet de almindelige regler om lærere i folkeskolen, respektive de amtskommunale gymnasieskoler for så vidt angår kursernes HF-afdeling.

Dette gælder således reglerne i kapitel 10 om løn- og andre ansættelsesvilkår i lov om tjenestemænd i staten, folkeskolen og folkekirken, idet de der omhandlede aftaler indgås mellem finansministeren og tjenestemandsoverenskomstorganisationerne. Endvidere gælder bestemmelserne i skolestyrelseslovens § 40 om, at amtsrådet foretager ansættelse og afskedigelse af ledere og lærere; i Københavns kommune tilkommer beføjelsen efter skolestyrelseslovens § 69, stk. 3, Københavns skoledirektion.

Som et led i HF-undervisningen gives studie- og erhvervsvejledning. Denne opgave varetages af lærere ved HF-kursus, som opnår en nedsættelse af det pligtige undervisningstimetotal som vederlag herfor, og det forudsættes, at studievejlederopgaverne varetages ved HF-enkeltfagskursus som hidtil. Ved anden prøveforberedende undervisning har kursuslederne med bistand af den pædagogiske medhjælp, som kan være knyttet til lederstillingen, ydet deltagerne rådgivning med hensyn til undervisningens omfang og indhold. Denne rådgivning har vist sig påkrævet, fordi deltagerne ikke i almindelighed har forudsætninger for at bedømme omfanget af den arbejdsindsats, der er nødvendig for at gennemføre kurserne. Foruden denne rådgivning er det ønskeligt, at der også under undervisningen åbnes mulighed for studie- og erhvervsvejledning.

Den nystiftede organisation Lærernes Centralorganisation, som har haft lovforslaget til udtalelse, har givet udtryk for, at bestemmelsen om, at tjenestemandsansatte ledere og lærere uden for København er omfattet af tjenestemandslovens aftaleregler, synes at indebære en indskrænkning i forhandlingsmulighederne vedrørende lærernes løn- og ansættelsesvilkår, når stillingerne er undergivet de almindelige regler om lærere i folkeskolen, respektive de amtskommunale gymnasieskoler for så vidt angår kursernes HF-afdelinger. Organisationen omfatter — foruden Danmarks Lærerforening — bl. a. en række af de lærerorganisationer, hvis medlemmer er beskæftiget under fritidsundervisningsloven. Disse lærere er ansat som timelønnede i henhold til fritidsundervisningslovens bestemmelser. Organisationen har derfor ønsket reglerne om løn- og ansættelsesvilkår fastsat for samtlige lærere efter almindelige forhandlingsregler, d. v. s. gennem indførelse af en hovedaftale eller henføring til eksisterende hovedaftale. I det omfang, der ansættes faste lærere i tjenestemandstillinger, vil disse være omfattet af de almindelige regler om hovedaftale m. v., og i det omfang, der bliver tale om anvendelse af timelønnede lærerkræfter, finder man det rettest, at der tilvejebringes hjemmel for, at undervisningsministeren i lighed med, hvad der er hjemlet i folkeskolelovens § 30, og i det forslag til ændring af lov om gymnasieskoler, der af undervisningsministeren er forelagt for folketinget, fastsætter løn- og ansættelsesvilkår for timelønnede lærerkræfter uden for Københavns kommune.

Stk. 5. For at kunne opnå den bedst mulige udnyttelse af lærerkapaciteten foreslås det, at faste lærere ved kurserne og ved andre skoler og undervisningsinstitutioner får mulighed for at kunne undervise ved andre skoler og undervisningsinstitutioner, henholdsvis ved de prøveforberedende enkeltfagskurser således, at de timer, der læses ved en anden skole, undervisningsinstitution eller kursus end der, hvor læreren har sin faste ansættelse, medregnes i hans pligtige undervisningstimetal i den faste stilling. Ved en sådan ordning opnås i øvrigt mulighed for (ved sammenlægning af undervisningstimer) at skaffe beskæftigelse til lærere uden arbejde, og denne mulighed vil det i den nuværende situation være ønskeligt at udnytte.

Af hensyn til en ensartet administration af den omhandlede ordning ønskes de nærmere regler, herunder regler om, i hvilket omfang timer læst ved prøveforberedende enkeltfagsundervisning for voksne skal kunne indgå i det pligtige timetal for lærerne ved de forskellige skoleformer, og hvorledes aftaler om lån af lærere m. v. skal gennemføres, fast-

sat ved aftale efter § 45 i lov om tjenestemænd i staten, folkeskolen og folkekirken for tjenestemandsansatte lærere uden for København, mens de tilsvarende bestemmelser for lærere i Københavns kommune fastsættes efter reglerne i den vedtægt, der er udfærdiget for styrelsen af de kommunale anliggender i København. For lærere, der er ansat i henhold til overenskomst, hvilket gælder størstedelen af lærere ved gymnasieskolerne og studenterkurserne, må de nærmere regler fastsættes ved aftale med vedkommende organisation, Gymnasieskolernes Lærerforening. Overenskomsten med denne forening er indgået mellem finansministeriet, Amtsrådsforeningen i Danmark, Københavns kommune og Frederiksberg kommune. Aftaler — både for så vidt angår tjenestemænd og overenskomstansatte — om de nærmere vilkår for udlån af lærere, der med hjemmel i denne bestemmelse kan få medregnet tjenestetid på en anden skole, muligvis under en anden ansættelsesmyndighed, i tjenestealder og pensionsalder m. v. nødvendiggør et nøje samarbejde mellem de forskellige myndigheder, og det forudsætter en koordinerende virksomhed, som først og fremmest må udøves af undervisningsministeren.

Til § 8.

I overensstemmelse med det principielle indhold i indstillingen fra udvalget om vederlagsfri kursusundervisning på folkeskolens og det alment gymnasiale niveau pålægges det amtskommunerne og Københavns og Frederiksberg kommuner at afholde alle udgifter til den prøveforberedende enkeltfagsundervisning. Dette indebærer dels, at amtskommunerne overtager de udgifter, der af kommunerne og staten afholdes til denne undervisning under loven om fritidsundervisning m. v., dels at de udgifter, deltagerne i den prøveforberedende enkeltfagsundervisning under loven om fritidsundervisning selv afholder til administration og læremidler, overtages af amtskommunerne og Københavns og Frederiksberg kommuner.

Stk. 3-4. Bestemmelsen svarer til lov om fritidsundervisning m. v., § 61, stk. 2, der er gældende for undervisning på forberedelseskursus. Ligesom skolekommunen i dag har adgang til at kræve godtgørelse fra hjemstedskommunen, foreslås der givet skoleamtskommunen adgang til at kræve godtgørelse af hjemstedsamtskommunen i konsekvens af, at denne undervisning ifølge lovforslaget bliver en amtskommunal opgave.

Til § 9.

Bestemmelsen, der svarer til § 101 i lov om fritidsundervisning m. v., forudsættes i første række an-

vendt til uddannelseskurser for ledere og medarbejdere med henblik på varetagelse af de særlige informations-, samarbejds- og planlægningsopgaver ved tilrettelæggelse og etablering af prøveforberedende enkeltfagsundervisning for voksne samt fagdidaktiske kurser vedrørende de særlige pædagogiske og metodiske forhold omkring den prøveforberedende undervisning for voksne. Sådanne uddannelseskurser vil kun blive etableret i tilfælde, hvor andre uddannelsesinstitutioner ikke har mulighed for at dække det aktuelle behov.

Til § 10.

Det må anses for en naturlig følge af lovforslagets ordning, at der oprettes lærerråd og elevråd ved kurserne i lighed med, hvad der er det sædvanlige ved

andre offentlige uddannelsesinstitutioner. De nærmere regler om rådernes beføjelser m. m. forudsættes udstedt efter forhandling med bl. a. de berørte organisationer.

Til § 11.

Bestemmelsen svarer til § 109 i lov om fritidsundervisning m. v., der hidtil har dannet grundlag for forsøgsmæssige ordninger inden for prøveforberedende undervisning for voksne, jfr. det under § 1 anførte med hensyn til forsøgsundervisningen i enkeltfag til HF.

For så vidt angår forsøgsbestemmelsens anvendelse forud for inddragelsen af nye undervisningsområder under loven henvises til det i bemærkningerne til § 1, stk. 3 anførte.